

Apel pentru o noua viziune in relatiile interetnice

Introducere

M-am hotarat sa scriu acest manifest in speranta ca nu totul e pierdut. Ca o persoana care a trait o buna bucata din viata in Sfantu Gheorghe am fost in permanenta expus preconceptiilor referitoare la relatiile interetnice din acest oras si in mod extins din zona. Acest lucru nu s-a intamplat doar in Romania ci m-a urmarit si in strainatate.

Desi o buna bucata de vreme am preferat sa nu ma exprim public pe aceasta problema , un eveniment aparent banal m-a facut sa reconsider acest lucru. Un comentariu cu totul imbecil aparut in subsolul unui articol din presa romaneasca din judet m-a facut sa pornesc acest document.

Toate cele ce urmeaza sunt opiniile mele personale. Opiniile unui om plecat din zona si care cel mai probabil nu o sa se intoarca decat in vizite. Si totusi radacinile nu pot fi nici negate, nici uitate.

De cand ma stiu dialogul interetnic a fost blocat mai mult sau mai putin pe aceleasi teme. Teme care sunt pastrate cu obstinenta si sfintenie de taberele implicate. In acest document sper sa reusesc sa exprim clar de ce pentru binele comun ar trebui sa trecem peste aceste argumente (poate chiar sa le uitam) si sa trecem la o noua constructie a relatiilor interetnice la nivel politic si social.

Multiculturalismul si pretul sau asumat

Conceptul de multicultural sta la baza notiunii Uniunii Europene. Cele 27 de tari membre ale acestei uniuni sunt considerate ca avand drepturi egale in ceea ce priveste exprimarea in parlamentul european. Din aceasta cauza in constructia europeana e integrat un corp a carui functie e doar traducerea in cele 23 de limbi ale tarilor membre. Traducerea consta atat in traducere simultana in timpul sedintelor cat si in traducerea documentelor in cele 23 de limbi. Din punct de vedere logistic, si nu numai, acesta este un exercitiu greu de pus la punct si tinut eficient in functiune .

Alta notiune europeana care prinde din ce in ce mai mult contur in ultimul timp este multilingvismul. UE incearca sa incurajeze cunoasterea unei limbi oficiale a uniunii europene, alta decat ceea materna. Acest concept se numeste in limbaj birocratic european bilingvism.

Am inceput prin prezentarea situatiei la nivelul UE pentru ca eu cred ca acesta este viitorul si prin aderarea cu drepturi depline la aceasta uniune, trebuie sa recunoastem, este si viitorul nostru. In cativa

zeci de ani cetateanul uniunii europene ar trebui sa se mute cu usurinta dintr-o tara in alta si sa isi continue viata fara greutati prea mari.

Din aceste puncte de vedere eu percep situatia din Sfantu Gheorghe (si in sens mai general Covasna) ca fiind una oarecum multiculturala insa fara a fi multilinguala. Nu cred ca sunt foarte multi cetateni ai acestui judet care pot utiliza la un nivel decent cele doua limbi (romana si maghiara). Si sa nu uitam ca prin restrangerea la doua limbi facem din start o defavoare celeilalte minoritati care de cele mai multe ori e ignorata cand vine vorba de dialogul interetnic in aceste judete: etnia roma.

Cred ca este de bun simt sa presupunem ca, bunaoara, convietuirea in bune conditii a doua (sau mai multe) etnii trebuie sa se bazeze in primul rand pe o buna comunicare. Ori cum unealta comunicarii este limba inseamna ca trebuie sa vorbim despre multilingvism. Legislatia in vigoare impune printre altele inscriptii bilingve, cunoasterea limbii minoritatii in administratie, educatie in limba materna , etc. toate in anumite conditii.

Insa criteriul de baza de la care ar trebui plecat este acela de comunicare. In aceste zone multiculturale fiecare emitor de mesaj ar trebui sa emita in toate limbile pentru a creste nivelul de comunicare. La fel fiecare receptor de mesaj ar trebui sa poata decodifica mesajele din celelalte limbi in limba proprie. Ori este clar ca acest lucru presupune un mare efort . Daca vorbim de o persoana fizica acest lucru inseamna ca aceasta persoana sa poata vorbi/citi/scrie in mai multe limbi la un nivel minim de functionare. Daca e sa vorbim de o persoana juridica acest lucru se traduce prin implementarea unui departament de traduceri/comunicare.

Este evident ca aceasta situatie ideala impune costuri suplimentare atat pentru persoana fizica, cat si pentru cea juridica. Intrebarea care se pune este daca la nivel de comunitate ne permitem aceste costuri. Dan Manolachescu in „Mituri ale Tinutului Secuiesc ” da exemplul celor doua teatre din Sfantu Gheorghe. Desi comunitatea cheltuiește mult pentru a permite multiculturalismul local (Unii ar putea spune ca se dupliceaza aceeasi activitate dar, eu nu sunt de acord.) din cate stiu eu aceeasi comunitate nu cheltuiește ceva bani extra pe un sistem de traducere simultana a spectacolelor de teatru. In felul acesta cele doua teatre s-ar dovedi nu doar pastratori ai culturii proprii etnii dar ar fi si vectori de incurajare a multiculturalitatii.

O alta situatie referitor la care ma simt absolut uimit este lipsa unui ziar bilingv. Din toate datele pe care am reusit sa le adun in Romania nu exista nici un ziar bilingv. Sa spunem ca a avea un ziar bilingv este o irosire de resurse. Atunci totusi ar fi o dovada de respect ca cel putin editorialele sa fie preluate in forma tradusa de celalalt partener. Eu cand ma gandesc la un ziar ma gandesc la un mediu de comunicare, ori daca acest mediu nu face legatura intre cele doua etnii ma intreb la ce nivel este facuta aceasta legatura? Zilele acestea am intrat pe site-urile a doua medii jurnalistice din judetul Covasna si nici unul din ele nu avea, cel putin, o pagina in limba celeilalte etnii. Cum poate avea pretentia o etnie sa fie inteleasa de cealalta daca nu ii da posibilitatea celeilalte etnii sa afle mai multe despre ea.

Stau sa ma gandesc la un caz ipotetic. Un proiect local este supus discutiei publice. Ma gandesc ca multe din opiniile pro si contra vor fi enuntate in ziarele locale. Daca nu stiu limba celeilalte etnii ma limitez doar la opinia propriei mele etnii, si din toata discutia aud doar o parte. Este sanatos acest lucru ? Este

sanatos sa ignor opiniile liderilor de opinie a celeilalte etnii? Si cand ma refer aici la lideri de opinie nu ma refer la oamenii politici. La politica si comunicare vom reveni mai tarziu.

In titlul acestui capitol am facut referire si la pretul multiculturalismului. Am atins mai devreme notiunea de pret in cazul unor persoane fizice sau juridice. Cum ramane insa cu pretul la nivelul comunitatii?

Sunt de parere ca o comunitate trebuie sa se comporte la fel ca si o persoana. Telul oricarui om sanatos in gandire e ca la un moment dat prin munca pe care o presteaza in cadrul comunitatii sa ajunga la o independenta financiara. In acel moment el poate hotari linistit cum sa dispuna de banul propriu. La fel si o comunitate fie ea sat, comuna, oras sau chiar judet ar trebui sa fie independenta financiar. Banii pentru functionarea normala a acestor entitati ar trebui sa vina chiar din comunitate. Doar in cazul unor investitii de mare anvergura in infrastructura ar trebui sa fie permise „imprumuturi” de la bugetul national ”.

Din pacate in Romania situatia e departe de a fi ceea ce descria de mine mai sus. Si din cate am inteles judetul Covasna s-ar ineca daca nu ar exista bugetul central. Lasand la o parte aceste consideratii, se pune intrebarea daca o comunitate precum cea din din Sfantu Gheorghe isi permite, ea singura, pretul multiculturalitatii si multilingvismului. Sau poate si mai bine spus in alte cuvinte daca este dispusa sa plateasca in plus pentru aceste lucruri. Sa nu uitam ca multiculturalitate nu inseamna doar doua teatre, inseamna scoli bilingve, inseamna cumpararea a doua randuri de carti in biblioteca orasului si a judetului, inseamna in mod ideal emiterea si receptarea de catre autoritatile locale a tuturor mesajelor in limbile tuturor etniilor. In plus multiculturalitatea ar trebui sa insemne si cursuri de ajutorare a celor care vor sa faca pasul spre cunoasterea mai buna a celeilalte etnii.

Despre costurile multiculturalitatii si mai ales unde ar trebui investiti mai multi bani si energie o sa vorbesc in urmatoarele capitole. Pana atunci ma declar dezamagit sa observ ca intre etniile conlocuitoare nu exista decat o comunicare limitata si numai la anumite niveluri.

Despre idei preconcepute

Ideile preconcepute sunt probabil raul cel mai mare in comunicariile interetnice. Prin educatia pe care am urmat-o suntem expusi la anumite tipare si norme. Toate acestea pot constitui prejudecati la intalnirea cu ceva nou.

O sa fac o mica paranteza pentru a intelege mai bine cat de puternice sunt aceste preconceptii. Dan Ariely in Predictably Irrational dedica un capitol special efectelor expectativelor. Unul dintre experimente este simplu. Intr-un bar se ofera participantilor la experiment doua mostre de bere A si B si sunt rugati sa spuna care este mai buna. Berea B este berea A la care este adaugata o cantitate mica de otet balsamic. Unui grup i se spune doar ca sunt doua tipuri de bere si este rugat sa spuna care este ceea mai buna. Altui grup i se explica diferenta dintre berea A si B si apoi este rugat sa spuna care bere este

mai buna. Primul grup alege in majoritate berea B , al doilea berea A. Iata cum ideea preconcepata ca berea cu otet nu poate fi buna schimba rezultatele testului atunci cand grupul stie despre masluirea berii B.

Ma opresc aici fara a descrie si celelalte experimente descrise in aceasta carte. Concluzia lui Dan Ariely este ca, bunaoara, constientizarea faptului ca ideile preconceptuate produc polarizari ar trebui sa ne conduca la a accepta prezenta polarizarii in cunostiintele noastre. Ori din momentul cand constientizam ca pozitia noastra nu este absoluta ar trebui sa fim mai deschisi dialogului.

Modul in care lucreaza (sau mai bine zis nu lucreaza) comunicarea intre etnii este exemplificata prin despartirea a tot ceea ce inseamna educatie in educatie etnica. In Sfantu Gheorghe majoritatea scolilor sunt separate in scoli cu invatare in limba maghiara si romana. Nu doar limbile de invatare sunt diferite dar si materiile predata sunt diferite. In aceste conditii polarizarea educatiei in cadrul celor doua etnii are un teren mai mult decat propice. Din acest moment setul de idei semanate in elevii celor doua etnii este suficient de diferit pentru ca ei sa nu mai gaseasca un teren comun de comunicare. Probabil materia ceea mai evidenta in aceasta idee este predarea istoriei. Dar la aceasta vom reveni mai tarziu.

Ceea ce este insa si mai grav este prezentarea in mod unilateral, absolut si in termeni greu de comparat a unor evenimente. Ori aceasta duce in primul rand la polarizarea din start a opiniilor asupra acestor evenimente si nu este o educatie in care elevul din fiecare etnie sa constientizeze ca este supus la o polarizare.

Bineinteles ca aceste idei preconceptuate traiesc , se inmultesc si se extind in toate partile implicate. O buna parte din aceste idei preconceptuate si polarizante impreuna cu efectul asupra comunitatii se regasesc in cartea „Mituri ale Tinutului Secuiesc”

Apartenenta la grup

Este cunoscut faptul ca din punct de vedere uman este innascuta nevoia de apartenenta la un grup. Aceasta apartenenta poate fi fata de un grup religios, profesional, etnic, de sport, etc. Ceea ce este mai putin inteles este instinctul de a-i respinge pe cei din alte grupuri. O posibila explicatie vine din biologie. Exista o teorie care sustine ca acest instinct de neacceptare a celor din alte grupuri tine de protectia genetica a grupului. Prin incrucisarea genetica cu un individ din afara grupului, grupul risca sa fie expus la boli la care pana atunci grupul initial ar fi dezvoltat imunitate. Chiar daca aceasta teorie ar fi corecta, cred ca in ziua de astazi ar trebui sa intelegem si sa ne innabusim aceste instincte.

In ceea ce priveste apartenenta la grupuri in Sfantu Gheorghe lucrurile sunt clare. Exista trei grupuri care se intalnesc foarte putin. In „Mituri ale Tinutului Secuiesc” se face afirmatia ca „Societatile deschise, in care eventual se amesteca limbile, etniile si prietenii, sunt din ce in ce mai rare.” Deci din acest punct de vedere polarizarea este extrema. Si din nou se uita de etnia roma. Desi se constituie intr-un grup care

nu poate fi neglijat atat la nivel de oras cat si de judet, aceasta minoritate este oarecum expulzata la marginea discutiilor pe teme etnice si de integrare. De multe ori am impresia ca in mijlocul argumentatiei celorlalte doua etnii, romii sunt fie ignorati fie se incearca acapararea lor de o parte sau cealalta.

Din pacate pana acum nu cred ca etnia roma este considerata drept egala nici de catre romani, nici de catre maghiari. Probabil aici celelalte doua etnii se intalnesc pe un teritoriu comun. Aceasta se intampla deoarece ideile preconcepute ale ambelor etnii sunt aceleasi. Din pacate neintegrarea in mod egal si corect a romilor in ambele comunitati poate fi extrem de periculoasa.

Despre relativitate

Conceptele de minoritar si majoritar sunt relative. Trebuie sa ne obisnuim cu acest lucru. De fapt probabil ar trebui sa uitam de ambele concepte, sa le aruncam la gunoi si sa folosim alt concept, cel de *toleranta*.

Cand folosim conceptul de minoritar si majoritar implicit introducem in ecuatie, chiar si subliminal, o tenta care tine de opozitia oprimat – oprimator. Se vorbeste pe larg de aceste concepte insa se uita ca ele sunt relative. In constructia europeana cetatenii Romaniei sunt minoritari. In Romania, in ansamblu, etnicii maghiari sunt minoritari. In Covasna si Harghita etnicii romani sunt minoritari. Dar la unitati mai mici aceasta relationare poate fi inversata. La nivel de sat sau de scara de bloc aceste relatii se pot inversa.

Sa ne imaginam un experiment. Cinci scari de bloc si doua etnii A si B. In prima scara locuiesc doar etnici A, a doua A sunt majoritari, a treia jumătate A jumătate B, a patra B sunt majoritari, a cincea doar B. In acest caz ar parea poate ciudat ca regulile de convietuire sa fie diferite pe cele 5 scari.

Totusi la nivele de comunitati mai mari suntem toti de acord cu respectarea drepturilor minoritatilor. Insa o data ce acceptam sa vorbim in acesti termeni ar trebui sa fim dispusi sa o acceptam la toate nivelurile, nu doar la anumite nivele.

Bruckner despre minoritati

Pascal Bruckner in „Tirania Penitentei” aduce in discutie problema minoritatilor in contextul societatii franceze. Desi minoritatea este diferita cred ca unele simptome semnalate de Bruckner pot fi aplicate atat etnicilor maghiari cat si celor romani din judetul Covasna. Pana la urma trebuie sa recunoastem ca toti suntem minoritari la un nivel sau altul.

Astfel Bruckner declara:

Un lucru si mai grav: sub acoperirea respectului pentru diferente culturale sau religioase (crezul de baza al multiculturalismului), indivizii sunt bagati din nou in plasa din care trebuiau sa fie scosi. [p160]

Pentru ca apoi sa explice mai pe larg:

Toata ambiguitatea multiculturalismului vine din faptul ca, in numele celor mai bune intentii, incarcereaza barbatii, femeile si copii intr-un mod de viata si niste traditii de care foarte adesea ei spera sa se emancipeze. Politicile identitatii reafirma intr-adevar diferenta in momentul in care se vrea instaurarea egalitatii si reiau, in numele antirasismului, vechile prejudecati legate de rasa sau etnicitate. Protectia drepturilor minoritatilor este si dreptul pentru fiecare individ apartinand acestor minoritati de a se retrage din ele fara prejudicii, prin indiferenta si prin uitarea solidaritatilor de clan sau familiale, de a-si fauri un destin care sa-i fie propriu fara sa reproduca ceea ce i-au lasat parintii. Este deci dreptul de a exista ca persoana particulara, de a deveni altcineva care nu provine din radacinile sale, ci isi imprima vietii sensul pe care doreste. [p163]

Bruckner mai vorbeste si despre victimizare in cazul minoritatilor:

Victimizarea ar fi un fel de discriminare pozitiva salbatica, un mod de a-ti oferi o favoare atunci cand toate recursurile juridice si politice se intampla sa-ti lipseasca. A te declara victima inseamna a-ti depunde candidatura la exceptie; este poate o etapa indispensabila pentru o minoritate in reconstituirea sinelui, in recucerirea demnitatii. Dar este o arma cu doua taisuri. Caci nu intemeiezi un sentiment de apartenenta pe o nenorocire teatralizata, il intemeiezi pe o experienta colectiva impartasita, pe o raspundere crescanda in viata publica, mediatica si profesionala. Victimizarea nu produce comutarism [...] ci faureste conglomerate de reclamanti, o comunitate absenta. [p.157]

Trebuie retinut ca aceste randuri se refera la minoritatile etnice si religioase din Franta si nu direct la cele doua etnii la care am facut referire pana acum. Si totusi, in cuvintele aceluiasi scriitor, o suma a ceea ce inseamna limitarile la care ne expunem cand ajungem sa discutam in termeni de minoritati si majoritati este ca :

Nu ne mai cream propria viata, ci repetam ranile de ieri.

Despre educatie multiculturala

Pentru educatie in Sfantu Gheorghe exista doua optiuni: educatie in limba maghiara sau in limba romana. Nu stiu cate s-au schimbat de cat am iesit eu de pe portile unui liceu din localitate, dar banuiesc

ca nu prea multe. Desi locuiesc in acelasi oras, in cei 12 ani de scoala elevii nu prea invata unii despre altii. Sau poate mai bine ar fi sa spun ca poate unii sunt obligati sa invete mai mult despre ceilalti.

In orice caz aceste probleme au fost prezentate de-a lungul timpului in foarte multe aspecte. Aspecte de obicei polarizate pana la extrema si idei care au dus la nervi si tonuri ridicate pe o parte si pe cealalta. Din punctul meu de vedere programe locale specifice de educatie interetnica ar trebui sa existe. Personal consider un minus ca desi scolar in Sfantu Gheorghe nu am invatat nimic despre literatura maghiara. Probabil ar fi fost interesanta putina contaminare cu aceasta. In plus din cate stiu, nici atunci si nici acum nu exista posibilitatea de a urma limba maghiara ca si limba straina in scolile romanesti.

Probabil raspunsul unei parti a celor care citesc aceste randuri este ca daca vroiai invatai sau citeai. Si aici ajung la costurile pe care comunitatea trebuie sa si-o permita pentru a mentine in viata multiculturalismul. Astfel in cadrul acestui multiculturalism ar trebui puse la dispozitia celor voitori cursuri de cultura si civilizatie a celeilalte etnii. In aceste cursuri inteleg cel putin cursuri de limba, literatura si istorie. In nici un caz nu trebuie ca discutia despre aceste oportunitati sa fie dusa in zona de obligativitate, ci trebuie sa ramana in zona de oportunitate.

Distanta culturala intre cei care locuiesc in acest oras poate fi in unele cazuri enorma. La o olimpiada nationala am recurs la a discuta cu un coleg maghiar in engleza. Eu nu stiam maghiara, el nu prea stia romana si astfel am recurs la singura limba comuna. Acest exemplu ridica cateva probleme: 1) unii elevi crescuti in acelasi oras au probleme mari de a comunica intre ei 2) aceasta duce si mai mult la polarizarea orasului si 3) o cauza a acestei situatii este in mod sigur si invatamantul separat. Si atentie probabil aici se aplica cel mai bine observatia facuta de Bruckner ca noi, cei doi elevi, fusesem oarecum deturnati de la propria viata si sufeream ranile de ieri.

In acest context cred ca ar trebui lucrat foarte mult de ambele etnii in a oferi cursuri de limba celeilalte etnii. Probabil la nivel comunitar o asemenea investitie ar trebui sa fie undeva pe primele locuri.

Centralizat sau descentralizat

Anterior am exprimat faptul ca etniile din Sfantu Gheorghe discuta doar la anumite niveluri. Un nivel la care se discuta e cel intre cunoscuti, vecini, prieteni. Alt nivel la care se discuta este cel politic. Discutia la nivel politic este una relativa, caci de multe ori numai a discutie nu prea seamana. In acest punct ma simt nevoit sa iau etniile separat caci exista diferente substantiale intre ele.

Inainte insa as vrea sa spun ca inca am impresia ca in ambele etnii politicul inca functioneaza de sus in jos, si nu invers cum cred eu ca ar fi firesc intr-o societate normala. Probabil daca ar functiona asa altele ar fi problemele care ar fi puse drept prioritati si discursul etnic ar fi pe alta treapta. Tot o similaritate este faptul ca pozitile celor doua etnii sunt clar polarizate in ceea ce priveste chestiunile etnice. Avand

in minte aceasta polarizare o sa presupun ca etnicii maghiari voteaza in general partide maghiare si etnicii romani partide romanesti (o ipoteza care poate fi gresita).

Maghiarii:

Pana de curand acestia au fost reprezentati de un singur partid politic UDMR. De foarte putin timp exista o alta optiune in randul electoratului maghiar PCM. Personal, din pacate nu percep cele doua partide decat prin perspectiva faptului ca PCM pare a fi un partid mai extremist cand vine vorba de chestiuni de autonomie comparativ cu pozitia UDMR. In mod sigur diferente sunt mai multe, inasa cum am mai spus lipsa de bilingvism in presa din zona nu m-a ajutat sa fac o alta diferenta intre cele doua partide. Daca conditiile de mai sus sunt corecte alegatorii maghiari sunt pusi a alege intre doua pozitii referitoare la drepturile minoritatilor inasa nu au nici o optiune in a impune o guvernare liberala sau conservatoare. Din acest punct de vedere as spune ca exista o lipsa de optiuni .

Romanii:

Daca maghiarii duc lipsa de optiuni romanii le au pe toate. Desi la nivel local se constituie intr-o minoritate, comunitatea locala pastreaza la nivel de sucursale cam toate marile partide centrale. Este cunoscut faptul ca comunitatea romana nu s-a perceput decat tarziu ca si minoritate si raportarea permanenta la nivel national este bine cunoscuta (v. Mituri p 11). Sindromul functionarii politicului de sus in jos este vizibil si aici. O astfel de situatie poate fi mentinuta nu prin explicatia ca politicul din judet incearca sa raspunda nevoii comunitatii ci ca prin clasarea pe primul loc in alegeri castigurile si promovarile sunt mai mari in cazul impartirii in partidele centrale. Din pacate ma vad nevoit sa spun ca interesele personale sunt mai presus decat cele de comunitate, fie ca prin aceasta comunitate se intelege comunitatea etnica sau administrativa.

Romii:

Din pacate nu cred ca etnia roma este cristalizata in jurul unor formatiuni care sa le permita reprezentarea la nivel de judet. Cred ca aceasta situatie este o pierdere.

Probabil indicatorul cel mai sanatos in ceea ce priveste legatura intre cetateni si clasa politica este participarea la vot. Procentele sunt din pacate mici sub 50%. Aceasta inseamna ca, in principiu, nici una din etnii nu se regasesc in reprezentarea posibilelor optiuni politice din care ea trebuie sa aleaga. Si aici, din nou, atingem problema de sus in jos in loc sa fie de jos in sus.

Dar sa revenim la comunicarea dintre comunitati, lucru mult mai important. Aceasta comunicare de cele mai multe ori se rezuma la declaratiile inflamatoare ale diversilor oameni politici si apoi preluarea lor in presa locala. Polarizarea e si mai mare la nivelele inalte si iata cum de foarte multe ori etalonul de convietuire in comunitate se intampla sa fie copiat de la nivelele inalte. Normal ar fi ca mesajul sa fie transmis invers, din pacate nu se intampla asa.

Alta problema care apare in comunitatea locala este interpretarea algoritmilor de guvernare. Daca in celelalte judete e un pic mai simplu pe principiul guvernare-opozitie, in Covasna e ceva mai greu caci e dublat si de notiunea de minoritati. Astfel ca orice schimbare de forte la nivel national se traduce imediat intr-o victimizare a uneia sau celeilalte dintre cele doua etnii majoritare.

Atractivitatea judetului

Judetul Covasna nu e o insula intr-o mare pustie. De aceea e bine sa ne gandim la acest judet ca la un organism viu in care lumea soseste si pleaca. Aceasta mobilitate prezinta mai multe aspecte.

Turismul:

Avem un judet turistic sau nu? Din pacate, din ceea ce am observat, de multe ori mitul ca nu poti cumpara nici o paine daca nu stii ungureste tine turistii pe afara. Daca nu ai cunostinte sau nu mergi la tratament la Covasna nu prea te aventurezi in zona. Acest mit, aceasta idee preconceputa costa mult economia judetului si va fi enorm de greu de sters din mintea posibililor vizitatori. Din pacate o imagine dureaza ani sa fie construita dar poate fi daramata in secunde.

Pe de alta parte tinta ar trebui sa fie un judet care sa fie atractiv tocmai din motivele multiculturale. Un turist ar dori sa experimenteze viata in zona fara angoasele produse de aceste mituri. Ar trebui sa faca eforturi minime pentru acomodarea in zona si o calatorie in acest judet nu ar trebui sa fie privita ca o calatorie la capat de lume. Din pacate la senzatia de capat de lume mai conlucreaza si calitatea drumurilor.

Perspective pe termen lung:

Care sunt perspectivele pe termen lung ale judetului si ale orasului Sfantu Gheorghe? Prin ce se va face el remarcat si atractiv atat pentru investitori dar si pentru oameni care vor dori sa se mute in zona? E o intrebare cat se poate de pertinenta caci tot timpul trebuie sa ne gandim si la maine. In conditiile de azi in care salariu mediu in Covasna este printre cele mai mici pe tara este greu de crezut ca orasul si judetul este unul care sa atraga oameni. Si desi salariile sunt asa de mici nici investitorii nu par sa se ingramadeasca! Acest lucru ar trebui sa dea mult de gandit in primul rand cetatenilor acestei zone.

Brasovul, un oras mult prea apropiat?

Cand discutam de Sfantu Gheorghe trebuie neaparat sa discutam si de Brasov. La doar 40km de Sfantu Gheorghe acest oras este suficient de aproape pentru a face din Sfantu Gheorghe un satelit al sau. Este aproape imposibil ca Sfantu Gheorghe sa concureze direct cu Brasovul si deci trebuie gasita o nisa in care sa fie atractiv.

Necesitatea unei noi viziuni in relatiile interetnice

Cine a avut rabdarea sa citeasca toate cele scrise mai sus isi da seama ca lucrurile nu pot decat sa se schimbe. Tot ceea ce inseamna polarizare etnica nu duce decat la consumarea eforturilor in zone care nu sunt benefice nici unei comunitati.

Comunitatile etnice sper sa recunoasca cat mai curand acest lucru public si sa incepa munca de unire intr-o comunitate unitara dar nu omogena din punct de vedere cultural. Consider ca s-a lucrat destul la diferentiere si in momentul de fata ambele comunitati sunt destul de mature pentru a lasa argumentele etnice la o parte. Cred ca a venit momentul ca sa se investeasca in convietuire bazata nu pe exacerbarea diferentelor ci pe exacerbarea asemanarilor.

Comunitatea ar trebui sa fie unitatea de convietuire. Si comunitatea inseamna colocari pe scara, colocari pe aceeasi strada. In aceste conditii problemele sunt comune. Si din aceste comunitati trebuie sa se nasca liderii locali si nu trebuie sa fie impusi de sus mai mult sau mai putin pe linie de partid. Si acesti lideri locali trebuie sa se gandeasca la comunitatea din care vin nu la pozitia la care pot ajunge prin castigarea unor alegeri.

La nivel personal cred ca a venit momentul in care locuitorii acestei zone trebuie sa realizeze cat de polarizati sunt si sa incerce sa gandeasca convietuirea si din perspectiva celeilalte etnii. Pana una alta trebuie lucrat la comunicare interetnica, trebuie lasate jos prejudecatiile si ideile de superioritate. Toate acestea sunt gresite. Decat sa se scotoceasca cartile de istorie pentru a gasi momente in care unii ii conduceau pe ceilalti mai bine ar fi sa se inteleaga istoria ca si o calatorie impreuna a ambelor etnii prin timp in acelasi spatiu. Istoria facuta astazi trebuie privita din perspectiva europeana de deschidere a granitelor si de eliberare a individului. Individul, asa cum spunea si Bruckner, trebuie sa nu mai poarte razboaiele generatiilor anterioare si trebuie eliberat pentru a-si croi propria viata.

La nivel de media cred ca a venit momentul sa nu se mai discute despre bilingvism ci sa se practice. Ar fi bine ca mediile de informare sa fie nediscriminatorii pe baza etniei. Aceasta inseamna mai multa munca, bineinteles. Merita facuta aceasta munca? Eu zic ca da. Doar asa se poate ajunge la o cunoastere mai buna a celui langa care iti traiesti viata. Cui i-ar strica o polemica reala intre liderii intelectuali alor celor doua comunitati in special pe problemele legate de comunitatea in care ambii traiesc? Cred ca a venit momentul ca lumea sa nu se mai ascunda in spatele multiculturalismului pentru a nu comunica.

La nivel politic cred ca a venit vremea in care ambele etnii sa accepte importanta dialogul interetnic. Sa accepte ca problemele locale sunt mult mai importante decat problemele de etnie si ca a te adresa si celeilalte etnii nu inseamna tradare. Cred ca a venit momentul unei noi generatii politice, o generatie care sa isi sprijine campania pe proiecte ce au in centrul lor comunitatea locala. Unele din proiectele posibile le-am enuntat mai sus. As vrea sa traiesc o campanie electorala in care argumentele legate de etnie si minoritate-majoritate nu mai apar. Sa nu uitam ca cetatenii ambelor etnii au fost „antrenati” sa raspunda la polarizarea produsa de aceste argumente fara a se intreba care e importanta lor reala in viata de zi cu zi. Aceste argumente sunt cel mai usor de ridicat, polarizeaza cel mai repede cetatenii si ascund, din pacate, alte probleme cu mult mai importante.

Prin acest apel as vrea sa provoc membrii ambele comunitati sa isi schimbe prioritatile. As vrea sa ii provoc sa respecte istoria si propriile obiceiurile, dar sa refuze sa mai traiasca si sa repete ranile din trecut. A venit vremea sa si creeze impreuna propria viata.

Lucian Ancu
August 2009, Nijmegen

Carti citate:

Manolachescu, Dan – „*Mituri ale Tinutului Secuiesc*” *Mic indreptar de convietuire romano-maghiara in Secuime* , ZAKA Edit, 2009

Bruckner, Pascal – *Tirania penitentei – Eseu despre masochismul occidental* , Editura Trei, 2007